יום ד', כ"ז בטבת תשס"ז (17 בינואר)

עם הדבק בעברו בלבד הוא עם גוסס, אך אם היהודים ישאבו מעברם דעת ואהבה אל מורשתם, יהיה להם הכח לפתוח את שערי עתידם.
אבא קובנר, 1978

הפתקה האדומה, ועוד... [המשך מהדף של אתמול]

ההגירה ממזרח אירופה

העליה ממזרח אירופה לארץ-ישראל התקיימה על רקע הגירת המונים ממזרח אירופה שהתרחשה בסוף המאה ה-19 ובתחילת המאה ה-20. ... [אלא שרק] מיעוט קטן מבין המהגרים, כ-25,000 איש ואשה, בחרו לעלות לארץ-ישראל.

עם המניעים להגירה ההמונית שפקדה את אוכלוסיית מזרח אירופה - היהודית והלא-יהודית כאחד - יש למנות את הגידול הדמוגרפי המהיר באזור זה ואת הקשיים הכלכליים שנוצרו בעקבותיו. החברה היהודית בתחום המושב, בגליציה וברומניה סבלה ממצוקה כלכלית קשה והיתה שרויה בעוני כבד. גורם נוסף שהאיץ את הגירתם של היהודים היה הגְזֵרות והרדיפות מצד השלטונות ומצד האוכלוסייה המקומית. אחד האירועים שהאיץ ביהודים להגר היו "הסופות בנגב" בשנת 1881, ו"חוקי מאי"ב-1882. הקמת "חובבי ציון" ופרסום ה"אוטואמנסיפציה" על ידי פינסקר הביאו להתעוררות לאומית קטנה בקרב חלק מיהודי תחום המושב. לאחר גל העליה הראשון היתה דעיכה של העליה שהתחדשה שוב ב-1890. הסיבות להתגברות המחודשת היו:

- **ממשלת רוסיה** העניקה אישור רשמי לפעילות של תנועת "חובבי ציון" בארצה ב-1890. משנה זו החל לפעול בארץ "הועד האודסאי" ביפו, תפקידו היה לקלוט עולים שהגיעו לארץ בזכות הפעילות החוקית של 'חיבת ציון' ברוסיה. מצבם של יהודי רוסיה הלך והחמיר: השלטונות המשיכו לדחוק את יהודי רוסיה מענפי המסחר והתעשייה, כמו כן:
- **ב-1891 גורשו יהודי מוסקווה**. מצב קשה זה הגביר את עליית היהודים מרוסיה לארץ-ישראל. מצבם הכלכלי של מושבות העליה הראשונה מתקופת גל העליה הראשון השתפר בזכות עזרתו של רוטשילד; תופעה זו משכה לארץ-ישראל את גל העליה השני שבתוך העליה הראשונה.

מאפייני העולים

כלל אוכלוסיית המהגרים היהודים מאירופה, מנתה בעיקר משפחות מסורתיות-דתיות שקיוו לשפר את מצבם הכלכלי, ולמצוא מנוחה ונחלה. אולם, העולים לארץ, בניגוד למהגרים היהודים האחרים, **הודרכו בעיקר על ידי הקשר העמוק שחשו לארץ אבותיהם**. העולים התפרנסו ברובם ממסחר זעיר ומלאכה, אך חלק ניכר מהם פנה לחקלאות. רובם לא היו מאורגנים וחלקם היו מאורגנים במסגרת **חובבי ציון**. רוב המהגרים היו בני 30-40 ובעלי משפחות מעיירות קטנות.

ומכל העליה הזו – עוד הרבה לפני התעוררות לאומית כלשהי אצל הערבים, חשו הטורקים חרדה גדולה. ומה היו הסיבות לכך?

- חשד שהיהודים זוממים "לקרוע" את הארץ מהאימפריה העות'מאנית.
- חשש שתנועה לאומית יהודית תעודד לאומים אחרים באימפריה העות'מאנית להתארגנות לאומית.
- טורקיה לא רצתה לתת למיעוט לא מוסלמי נוסף להתבסס בארץ, בשל ניסיונה הרע בעבר עם מיעוטים לא-מוסלמיים.
- חשש מגייס חמישי לטובת רוסיה, שכן העולים רובם מרוסיה.

"כי לא יטוש ה' עמו, ונחלתו לא יעזוב." [תהלים צ"ד 14]
מתוך פרק התהלים שהיו הלויים אומרים בבית המקדש ביום **<u>רביעי</u>**
בשמחה ובטוב לבב, בתפילה ליום נעים לכל בית ישראל!
הדף מוקדש לרפואתם השלמה של כל נפגעי הטרור ומשפחותיהם בתוך שאר חולי ישראל, ולשלומם של כל חיילי צה"ל

יום **ד'**, **כ"ז** ב**טבת** תשס"ז (**17** בינואר)

עם הדבק בעברו בלבד הוא עם גוסס, אך אם היהודים ישאבו מעברם דעת ואהבה אל מורשתם, יהיה להם הכח לפתוח את שערי עתידם.
אבא קובנר, 1978

- חשש מגידול השְפָעַת המעצמות הזרות בארץ, בגלל גידול במספר הנהנים מהקפיטולציות.
- חשש שהיהודים ישתלטו על המקומות הקדושים בא"י.

לכן, נקטו הטורקים מספר צעדים כדי להגביל את העליה הזאת:
- איסור עלייה.
- איסור רכישת קרקעות.
- איסור בנייה בלא היתר ממשלתי.
- הגבלת חופש התנועה (**הפתקה האדומה**).